

Bruxelles, 8.5.2018
COM(2018) 273 final

**RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

**privind dezvoltarea structurilor de îngrijire pentru copiii de vârstă mică în
vederea sporirii participării femeilor la piața forței de muncă, a obținerii
echilibrului între viața profesională și cea privată pentru părinții care lucrează
și a realizării unei creșteri durabile și favorabile incluziunii în Europa
(„obiectivele de la Barcelona”)**

Rezumat

Disponibilitatea, accesibilitatea și abordabilitatea financiară ale unor structuri de înaltă calitate pentru îngrijirea copiilor sunt esențiale pentru a permite femeilor și bărbaților care au responsabilități de îngrijire să participe la piața forței de muncă¹. Serviciile de educație și îngrijire de înaltă calitate a copiilor preșcolari reprezintă, de asemenea, un instrument important de combatere a posibilelor dezavantaje sociale care afectează copiii² și sunt benefice pentru dezvoltarea cognitivă și socială a acestora de la o vârstă fragedă³.

Încă din 2002, Consiliul European de la Barcelona⁴ a recunoscut această situație și a stabilit obiective cu privire la asigurarea disponibilității unor structuri de îngrijire de înaltă calitate și la prețuri accesibile pentru copiii preșcolari, prin intermediul a două ținte, și anume 90 % pentru copiii începând cu vârsta de 3 ani până la vârsta de școlarizare obligatorie și 33 % pentru copiii mai mici de 3 ani.

Raportul de față își propune să evalueze, în cadrul punerii în aplicare a Comunicării Comisiei privind sprijinirea echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor care lucrează⁵, în ce măsură au progresat statele membre în direcția îndeplinirii obiectivelor de la Barcelona ulterior ultimului raport din 2013.

Per ansamblu, ținta stabilită la Barcelona a fost în general atinsă pentru copiii cu vârsta sub 3 ani în UE-28, existând o acoperire de 32,9 % dintre copiii din UE, chiar dacă între statele membre persistă diferențe importante.

Conform celor mai recente date din 2016, ținta de 33 % a fost în mare măsură atinsă în 12 state membre, în timp ce în 7 state membre ale UE din 12 au acces la servicii de îngrijire între 33 % și 49 % dintre copii, iar în 5 state membre ale UE au acces la astfel de servicii 50 % sau mai mulți. În celelalte 16 state membre, au acces la servicii de îngrijire mai puțin de 33 % dintre copii, iar în 10 state membre frecventează structuri de îngrijire a copiilor mai puțin de 25 % dintre copiii din categoria de vârstă cea mai mică.

Ținta stabilită la Barcelona pentru copiii cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie nu a fost încă atinsă. În 2016, 86,3 % dintre copiii cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie frecventau structuri formale de îngrijire sau grădinițe. Ținta stabilită la Barcelona a fost atinsă în 12 state membre, iar în celelalte 16 state membre nu a fost încă atinsă.

Disponibilitatea și gradul de utilizare a serviciilor de îngrijire a copiilor sunt influențate de mai mulți factori: și anume, dreptul legal la aceste servicii, accesibilitatea și calitatea. Este importantă și adaptabilitatea serviciilor la nevoile părinților, inclusiv distanța până la structurile de îngrijire a copiilor și programul de funcționare adaptat orarelor de lucru și nevoilor conexe.

¹ Angajamentul strategic al Comisiei pentru egalitatea de gen 2016-2019

² Recomandarea Comisiei intitulată „Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării”, COM (2013)112 final din 20.2.2013 și SWD(2017), 258 final.

³ Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020), JO 2009/C 119/02.

⁴ Concluziile Președinției, Consiliul European de la Barcelona, 15-16 martie 2002.

⁵ Comunicarea Comisiei intitulată „O inițiativă pentru sprijinirea echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor care lucrează”, COM(2017) 252 final din 26 aprilie 2017.

Deoarece responsabilitățile de îngrijire reprezintă principalul motiv pentru participarea scăzută a femeilor pe piața muncii, însemnând o pierdere de 370 de miliarde EUR pe an pentru Europa, obiectivele de la Barcelona adoptate de Consiliul European în 2002 prezintă încă o importanță crucială în 2018.

1. Contextul politicilor

Una dintre cele mai persistente probleme care afectează piața muncii în toate statele membre ale Uniunii Europene o constituie reprezentarea insuficientă a femeilor. Per total, inegalitatea de gen de la nivelul ocupării forței de muncă, adică diferența dintre rata de ocupare a femeilor și cea a bărbaților, se ridică la 11,6 puncte procentuale, ajungând la 18,2 puncte procentuale în echivalent normă întregă⁶. Pierderile economice rezultate se ridică la 370 de miliarde EUR pe an⁷.

Principala cauză a participării scăzute a femeilor pe piața forței de muncă rezidă în responsabilitățile de îngrijire care le revin acestora în mod disproporționat în comparație cu bărbații. Femeile au responsabilități de îngrijire în diferite momente din viața lor, dar cel mai mult atunci când au copii mici. În 2016, rata medie de ocupare a femeilor cu un copil mai mic de 6 ani era cu 9 puncte procentuale mai mică decât cea a femeilor fără copii mici, în mai multe state membre această diferență depășind 30 de puncte procentuale. În unele state membre, 25 % dintre femeile inactive au acest statut din cauza responsabilităților de îngrijire.

Disponibilitatea, accesibilitatea și abordabilitatea financiară ale unor structuri de înaltă calitate pentru îngrijirea copiilor sunt esențiale pentru a permite femeilor și bărbaților care au responsabilități de îngrijire să participe la piața forței de muncă.

Încă din 2002, Consiliul European de la Barcelona⁸ a recunoscut această situație și a stabilit obiective cu privire la asigurarea disponibilității unor structuri de îngrijire de înaltă calitate și la prețuri accesibile⁹ pentru copiii preșcolari, prin intermediul a două ținte:

„Statele membre trebuie să elimine obstacolele din calea participării femeilor pe piața forței de muncă și, ținând cont de cerere și în conformitate cu sistemele naționale în domeniu, să depună eforturi pentru a institui, până în 2010, structuri de îngrijire

- *pentru cel puțin 90 % dintre copiii cu vârste cuprinse între trei ani și vârsta de școlarizare obligatorie; și*
- *pentru cel puțin 33 % dintre copiii cu vârste sub trei ani.”*

Consiliul European a prevăzut ca aceste ținte să fie atinse până în 2010. În raportul său din 2013, în care evaluează situația existentă, Comisia Europeană a concluzionat că acestea nu au fost atinse nici

⁶ Eurostat, Ancheta asupra forței de muncă, 2016.

⁷ Eurofound (2016), *Diferențele de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă: provocări și soluții*.

⁸ Concluziile Președinției, Consiliul European de la Barcelona, 15-16 martie 2002, disponibile la adresa: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf.

⁹ Referirile la „îngrijire”, „îngrijirea copiilor” și „îngrijire formală a copiilor” din cadrul obiectivelor de la Barcelona vizează și educația, în condițiile în care copiii sunt îngrijiți nu numai în creșe, ci și în instituții preșcolare înainte de vârsta de școlarizare obligatorie. Prin urmare, în categoria structurilor de îngrijire a copiilor care nu au împlinit vârsta de școlarizare obligatorie se încadrează creșele și alte centre de zi, cum ar fi cele în care copiii sunt îngrijiți în cadru familial (*family day care*), de către îngrijitori profesioniști autorizați (*childminders*) care lucrează la domiciliul propriu sau al copilului, grădinițele sau structurile echivalente, învățământul școlar obligatoriu și serviciile oferite în centre în afara orelor de școală. Termenii „educație și îngrijire a copiilor preșcolari” și „învățământ preșcolar” sunt utilizați în egală măsură și ca sinonime în prezentul raport.

pentru categoria de copii între 0 și 3 ani, nici pentru categoria celor între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie¹⁰.

În 2013, raportul Comisiei Europene privind obiectivele de la Barcelona¹¹ arăta că, deși s-au înregistrat progrese față de 2002, asigurarea serviciilor de îngrijire a copiilor nu este încă în conformitate cu țintele stabilite la Barcelona și că sunt necesare îmbunătățiri semnificative pentru a se atinge un nivel satisfăcător de disponibilitate, în special pentru copiii cu vârste mai mici de 3 ani:

- doar șase state membre au reușit să atingă țintele stabilite pentru ambele categorii de vârstă (de la 0 la 3 ani; de la 3 ani la vârsta de școlarizare obligatorie) în 2011¹²;
- trei state membre au atins doar ținta referitoare la copiii de la 3 ani până la vârsta de școlarizare obligatorie¹³;
- patru state membre au atins doar ținta referitoare la copiii în vârstă de 0-3 ani¹⁴.

Raportul Comisiei nu s-a axat doar pe disponibilitatea serviciilor de îngrijire a copiilor, ci a inclus și accesibilitatea, abordabilitatea financiară și calitatea serviciilor de îngrijire disponibile.

Într-adevăr, pentru o participare deplină a femeilor pe piața forței de muncă este nevoie de soluții de îngrijire a copiilor cu program complet, care să răspundă nevoilor părinților pe toată durata programului de lucru al acestora și în timpul vacanțelor școlare. În plus, structurile de îngrijire a copiilor reprezintă într-adevăr o opțiune numai dacă lucrătoarele și le pot permite și au suficientă încredere în calitatea superioară a acestora.

Din acest motiv, obiectivele de la Barcelona și țintele incluse în ele au fost reluate în Pactul european pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați (2011-2020) și menționate în Strategia Europa 2020.

Pe lângă monitorizarea regulată a parcursului către îndeplinirea obiectivelor de la Barcelona, se monitorizează și disponibilitatea unor servicii de îngrijire a copiilor de înaltă calitate și abordabile financiar, ca modalitate esențială de creștere a participării femeilor pe piața muncii, în cadrul procesului intitulat „semestrul european”. Acest proces reprezintă cadrul anual de guvernare economică al UE destinat monitorizării, prevenirii și corectării tendințelor economice problematice¹⁵.

În contextul Pilonului european al drepturilor sociale, la 26 aprilie 2017 Comisia a adoptat inițiativa privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată, un set de măsuri legislative și nelegislative pentru modernizarea actualelor cadre juridice și politice privind concediile din motive familiale¹⁶, formulele de lucru flexibile și serviciile formale de îngrijire și pentru combaterea contrastimulentelor economice care o împiedică să lucreze pe cea de a doua persoană care contribuie la venitul familiei. Îmbunătățirea calității, a abordabilității financiare și a accesibilității serviciilor de îngrijire a copiilor reprezintă o parte importantă a acestei inițiative. Ea se realizează prin monitorizarea periodică a atingerii țintelor, prin îmbunătățirea colectării datelor și prin promovarea utilizării fondurilor

¹⁰ În prezentul raport, pentru a respecta terminologia utilizată în Concluziile Consiliului de la Barcelona, prin „vârsta de școlarizare obligatorie” se înțelege vârsta obligatorie de înscriere la școala primară, în majoritatea țărilor aceasta fiind în jurul vârstei de 6 ani.

¹¹ Comisia Europeană, Raport privind obiectivele de la Barcelona (2013), disponibil la: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/130531_barcelona_en_0.pdf.

¹² Belgia, Danemarca, Franța, Suedia, Slovenia și Regatul Unit.

¹³ Germania, Italia și Estonia.

¹⁴ Luxemburg, Țările de Jos, Spania și Portugalia.

¹⁵ În 2017, șase țări au primit câte o recomandare specifică în care erau invitate să soluționeze problemele legate de îngrijirea copiilor care reprezintă obstacole în calea participării femeilor pe piața muncii. În 2018, problema îngrijirii copiilor a fost evidențiată ca punct de interes în 17 rapoarte de țară, care s-au axat pe aspectele relevante specifice fiecărei țări, cum ar fi disponibilitatea, abordabilitatea financiară, accesibilitatea serviciilor de îngrijire a copiilor și prezența femeilor în câmpul muncii.

¹⁶ Concediul din motive familiale cuprinde concediul de maternitate, de paternitate și pentru creșterea copilului, precum și concediul de îngrijitor.

structurale și de investiții europene pentru a investi în infrastructura socială¹⁷.

Serviciile de îngrijire a copiilor accesibile ca preț și de înaltă calitate fac mai mult decât să ajute la reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, la favorizarea participării femeilor la piața muncii și la consolidarea egalității de gen. Ele ajută copiii să se integreze socioeconomic și să-și dezvolte competențele de la o vârstă fragedă¹⁸.

Recomandarea Comisiei din 2013 privind „Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării”¹⁹, aprobată de Consiliu în noiembrie 2013, îndeamnă statele membre să investească mai mult în politicile privind copiii pentru a le consolida drepturile, pentru a reduce sărăcia în rândul copiilor și pentru a îmbunătăți calitatea vieții acestora. Recomandarea face parte dintr-un „pachet privind investițiile sociale” mult mai amplu, care oferă statelor membre orientări pentru elaborarea politicilor privind investițiile sociale pe tot parcursul vieții. Recomandarea subliniază faptul că există o abundență de dovezi conform cărora copiii defavorizați care au beneficiat de servicii de îngrijire sunt mai puțin susceptibili să abandoneze învățământul secundar și să se confrunte cu șomajul, ceea ce duce la preîntâmpinarea unei serii de alte probleme sociale.

În plus, Consiliul Educație din 2009 a adoptat criteriile de referință privind educația și formarea în cadrul strategic în domeniul educației și formării profesionale 2020 (ET 2020)²⁰, inclusiv un criteriu pentru copiii între 4 ani și vârsta de școlarizare obligatorie²¹. Conform acestui criteriu de referință sau conform acestei ținte, cel puțin 95 % dintre copiii între 4 ani și vârsta de școlarizare obligatorie ar trebui să frecventeze o structură de educație și îngrijire a copiilor preșcolari²². Obiectivul ET 2020 este acela de a îmbunătăți sistemele naționale de educație și formare astfel încât Uniunea Europeană să devină cea mai competitivă și mai dinamică economie bazată pe cunoaștere la nivel mondial.

Pe lângă obiectivele de la Barcelona, Comisia monitorizează regulat și parcursul către atingerea țintelor în materie de educație și formare cuprinse în ET 2020, inclusiv a țintei pentru copiii cu vârste între 4 ani și vârsta de școlarizare obligatorie²³. În 2017, Comisia a constatat că, în medie, 94,8 % dintre copii frecventau structuri de educație și îngrijire a copiilor preșcolari în Uniunea Europeană. Prin urmare, se poate considera că ținta ET 2020 a fost în general atinsă. Pe baza acestei constatări, în Comunicarea privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată, Comisia a anunțat o revizuire a țintei ET 2020 existente. Revizuirea a fost confirmată în Comunicarea Comisiei din 17 noiembrie 2017 privind consolidarea identității europene²⁴, în care s-a sugerat că ținta de 95 % ar putea fi extinsă pentru a include copiii de la 3 ani până la vârsta de școlarizare obligatorie. O astfel de revizuire ar presupune o creștere cu 5 % a țintei stabilite la Barcelona pentru copiii cu vârsta între

¹⁷ A se vedea Comunicarea Comisiei intitulată „O inițiativă pentru sprijinirea echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor care lucrează”, COM(2017) 252 final din 26 aprilie 2017.

¹⁸ Dovezile privind importanța serviciilor de îngrijire de înaltă calitate a copiilor reies și din mai multe proiecte de cercetare finanțate prin cel de Al șaptelea program-cadru de cercetare al UE și al celei de a 6-a provocări societale din Programul Orizont 2020 (Europa într-o lume în schimbare – societăți favorabile incluziunii, inovatoare și reflexive). Aceste proiecte studiază rolul educației și îngrijirii copiilor preșcolari din perspectiva inegalităților, a sărăciei, a bunăstării și dezvoltării copiilor, precum și paleta de opțiuni de îngrijire a copiilor, ținând seama de particularitățile (socioeconomice, culturale) ale familiilor și de diversele contexte instituționale.

¹⁹ A se vedea SWD(2017) 258 final.

²⁰ Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020), JO 2009/C 119/02.

²¹ În cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020), vârsta de școlarizare obligatorie este menționată drept vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară.

²² Termenul „educație și îngrijire a copiilor preșcolari”, folosit în Angajamentul strategic privind educația și formarea, este utilizat în raportul de față ca sinonim pentru „îngrijirea copiilor”, termenul folosit în obiectivele de la Barcelona.

²³ Comisia Europeană (2017), Monitorul educației și formării 2017, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2017_en.pdf.

²⁴ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind consolidarea identității europene prin educație și cultură – Contribuția Comisiei Europene la reuniunea liderilor din 17 noiembrie 2017 de la Göteborg, COM(2017) 673 final.

3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie. În plus, Comisia s-a angajat să analizeze și calitatea sistemelor de îngrijire a copiilor.

În mai 2018, Comisia a prezentat o propunere de recomandare a Consiliului privind sistemele de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari, ca parte a pachetului privind educația²⁵, însoțită de un document de lucru al serviciilor Comisiei. Scopul propunerii este acela de a încuraja și sprijini statele membre în eforturile lor de îmbunătățire a accesibilității și a calității sistemelor lor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari. Motivația fundamentală este aceea că primii ani din viața omului au cel mai important rol formativ în dezvoltarea competențelor de bază și a capacităților de învățare, putând influența foarte mult perspectivele educaționale și profesionale ulterioare, satisfacția și realizările vieții în general.

Pilonul european al drepturilor sociale, aprobat de statele membre la 17 noiembrie 2017, a confirmat importanța structurilor formale de îngrijire a copiilor. „Tabloul de bord social” care însoțește pilonul monitorizează punerea în aplicare a principiului 11 al pilonului privind îngrijirea copiilor, în special în ceea ce privește copiii mai mici de 3 ani.

Toate cele de mai sus arată că accesul la servicii accesibile financiar și de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari servește la atingerea a trei scopuri principale:

- sporirea potențialului de participare pe piața muncii al femeilor cu copii;
- dezvoltarea abilităților cognitive și sociale ale copiilor preșcolari;
- consolidarea incluziunii sociale a copiilor din medii defavorizate²⁶.

Raportul de față își propune să evalueze, în cadrul punerii în aplicare a Comunicării Comisiei privind sprijinirea echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor care lucrează, în ce măsură au progresat statele membre în direcția îndeplinirii obiectivelor de la Barcelona ulterior raportului din 2013. Această evaluare, împreună cu concluzia că ținta ET 2020 a fost în general atinsă, arată că este posibil să fi sosit momentul propice pentru o revizuire globală și coerentă a tuturor țintelor privind copiii între 0 ani și vârsta de școlarizare obligatorie.

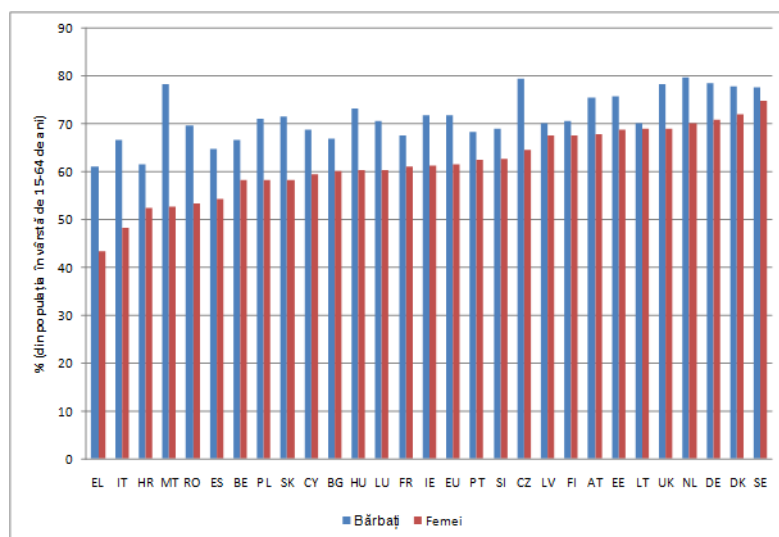
²⁵ Propunerea Comisiei de recomandare a Consiliului privind sistemele de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari.

²⁶ Bilanțul recomandării din 2013 privind „Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării”, SWD(2017) 258 final.

2. Importanța serviciilor de îngrijire a copiilor pentru sporirea participării femeilor pe piața muncii

Deși nivelul de participare a femeilor pe piața muncii a crescut, în toate statele membre există în continuare un decalaj între prezența lor și cea a bărbaților în câmpul muncii. La nivelul UE-28, diferența se situează la 11,6 puncte procentuale și la 18,2 puncte procentuale în echivalent normă întreagă. Cel mai mic decalaj se înregistrează în Lituania (2 %), iar cel mai mare – în Malta (27 %).

[Figura 1: Rata de ocupare a femeilor și bărbaților cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani, 2016, %]

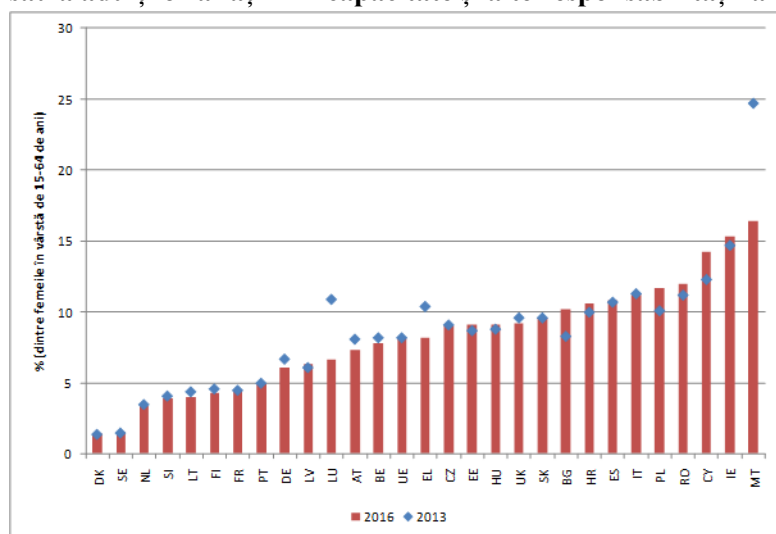
Sursa: Ancheta asupra forței de muncă 2016

Inegalitatea de gen de la nivelul ocupării forței de muncă este strâns legată de responsabilitățile de îngrijire.

Chiar dacă, în majoritatea statelor membre, modelul bărbatului care întreține familia a fost înlocuit de modelul în care există două persoane aducătoare de venituri (ambii parteneri lucrează cu normă întreagă) sau de modelul modificat în care există un întreținător principal (un partener lucrează cu fracțiune de normă, iar celălalt lucrează cu normă întreagă), inegalitatea de gen în ceea ce privește inactivitatea și munca cu fracțiune de normă rămâne semnificativă: 31 % dintre femei lucrează cu fracțiune de normă, față de 8 % dintre bărbați. Țările de Jos au cea mai mare rată a lucrătorilor cu fracțiune de normă, în această situație aflându-se 76,4 % dintre femei și 26,2 % dintre bărbați.

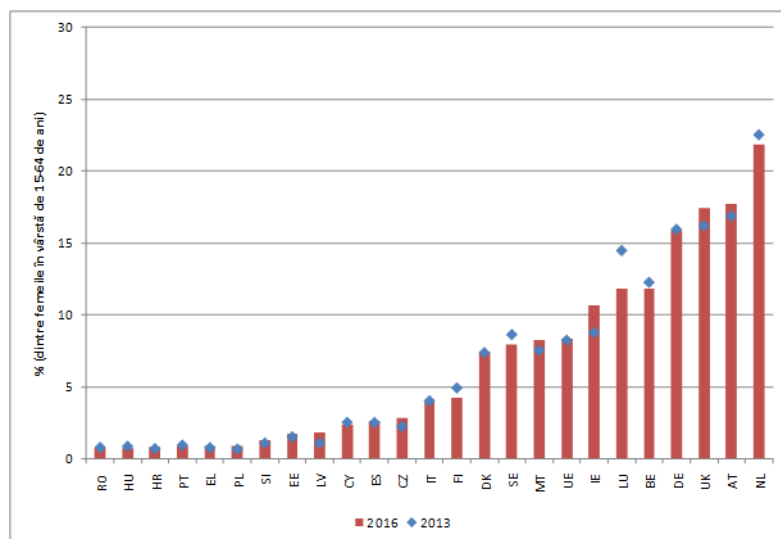
Diferențele dintre statele membre ies puternic în evidență atunci când se analizează motivele pentru care femeile se retrag de pe piața muncii sau lucrează cu fracțiune de normă (figurile 1 și 2). Realitatea este că mai mult de 10 % dintre femeile din Malta, Irlanda, Cipru, România, Polonia, Italia, Spania, Croația și Bulgaria sunt inactive din cauza unor responsabilități personale sau familiale, legate mai ales de îngrijirea copiilor sau a adulților aflați în incapacitate (figura 2 de mai jos). În plus, peste 10 % dintre femei lucrează cu fracțiune de normă în Țările de Jos, Austria, Regatul Unit, Germania, Belgia, Luxemburg și Irlanda din cauza unor responsabilități de îngrijire (figura 3 de mai jos).

[Figura 2: Inactivitatea din cauza responsabilităților personale și familiale (îngrijirea copiilor sau a adulților aflați în incapacitate și alte responsabilități familiale sau personale), femei, %]

Sursa: Anchetele asupra forței de muncă 2006-2013

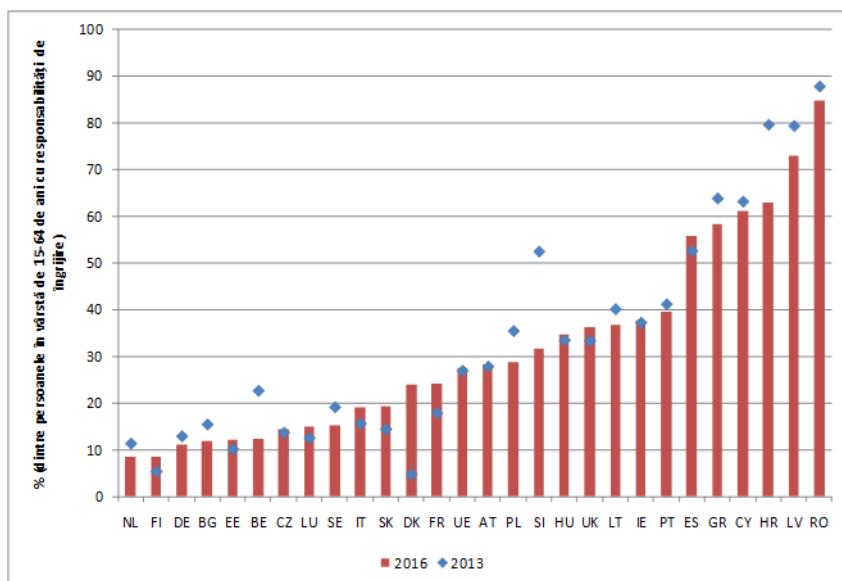
[Figura 3: Munca cu fracțiune de normă din cauza responsabilităților personale și familiale (îngrijirea copiilor sau a adulților aflați în incapacitate și alte responsabilități familiale sau personale), femei, %]

Sursa: Anchetele asupra forței de muncă 2006-2013

O analiză mai atentă a motivelor care stau la baza inactivității și a muncii cu fracțiune de normă arată că aproximativ 20 % dintre persoanele cu responsabilități de îngrijire sunt inactive sau lucrează cu fracțiune de normă din cauza lipsei infrastructurii de îngrijire. Procentajul variază, de la peste 80 % dintre persoanele inactive sau angajate cu fracțiune de normă în România și Letonia la peste 30 % în Croația, Cipru, Grecia, Spania, Irlanda, Portugalia, Lituania, Ungaria, Slovenia și Polonia, ajungând la sub 10 % în Țările de Jos, Finlanda și Suedia.

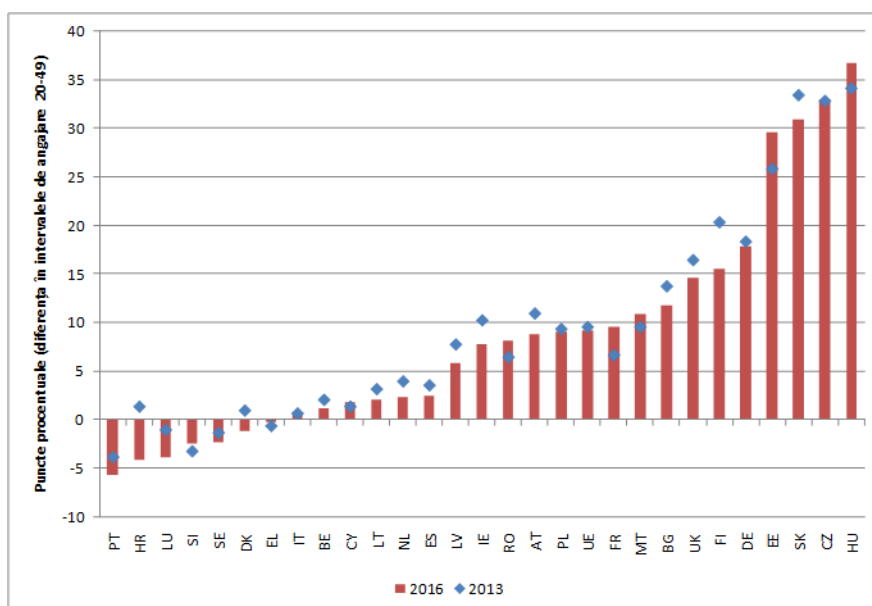
[Figura 4: Femei inactive sau angajate cu fracțiuni de normă din cauza responsabilităților de îngrijire care semnalează o lipsă de servicii de îngrijire corespunzătoare, %]

Sursa: Anchetele asupra forței de muncă 2006-2013

Infrastructura insuficientă pentru îngrijirea copiilor afectează participarea femeilor pe piața forței de muncă. Impactul negativ al calității de părinte asupra angajării femeilor a fost recunoscut ca fiind o problemă semnificativă în Ungaria, Republica Cehă, Slovacia, Estonia, Germania, Finlanda și Regatul Unit²⁷.

[Figura 5: Impactul calității de părinte asupra încadrării în muncă în cazul femeilor, %]

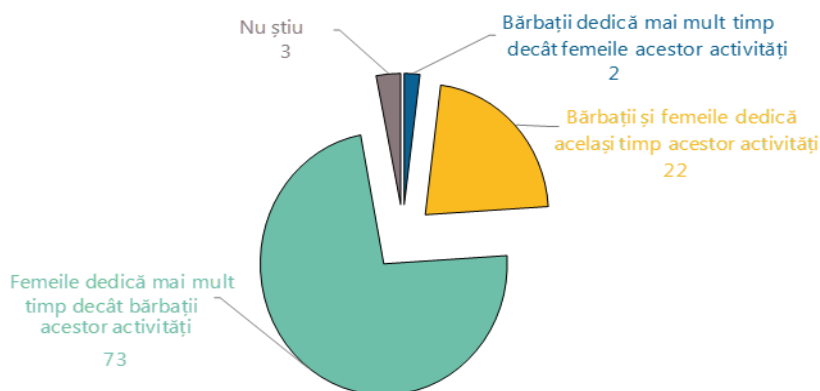
Sursa: Anchetele asupra forței de muncă 2006-2013

Participarea mai scăzută a femeilor pe piața muncii și lipsa unei infrastructuri formale de îngrijire a copiilor au legătură și cu percepția tradițională a rolului femeilor în societate. Aproape trei sferturi dintre cetățenii Europei confirmă că femeile dedică mai mult timp decât bărbații activităților casnice și

²⁷ A se vedea rapoartele de țară din 2017 relevante în contextul semestrului european, disponibile la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_ro.

de îngrijire. Acest lucru este adesea rezultatul normelor sociale care atribuie femeilor rolul de îngrijitoare principale ale copiilor și ale gospodăriei familiale. Într-un sondaj Eurobarometru recent, mai mult de patru din zece europeni (44 %) consideră că cel mai important rol al unei femei este să aibă grijă de casa și de familia ei. Într-o treime dintre statele membre ale UE, procentajul crește până la 70 % sau mai mult²⁸. Aproape trei sferturi arată că femeile dedică mai mult timp decât bărbații activităților casnice și de îngrijire, iar 22 % consideră că bărbații și femeile alocă aceeași perioadă de timp acestor activități. Există, totuși, o schimbare lentă între generații. Probabilitatea ca respondenții să declare că bărbații și femeile dedică aceeași perioadă de timp activităților gospodărești și de îngrijire este ușor mai mare în cazul respondenților tineri: s-a primit acest răspuns din partea a 26 % dintre respondenții în vârstă de 15-24 de ani, față de 21 % dintre cei cu vârsta de 40 de ani sau mai mult.

[Figura 6: Care dintre următoarele afirmații privind ponderea activităților casnice și de îngrijire în gospodării credeți că se aplică cel mai bine în zilele noastre? (% – UE)]

Sursa: Eurobarometrul special 465 (2017)

Acest sondaj demonstrează că încă mai trebuie depuse multe eforturi în toate statele membre. Indicele egalității de gen, publicat de Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați în 2017, a evidențiat că față de situația de acum 10 ani, 12 țări au regresat în ceea ce privește echilibrul de gen relativ la timpul acordat îngrijirii, activităților casnice și sociale. Doar unul din trei bărbați gătește și se ocupă de activități gospodărești zilnic, în timp ce majoritatea femeilor fac aceste lucruri în fiecare zi (79 %). Cu un punctaj mediu de 66,2 pentru egalitatea de gen, Uniunea Europeană este încă departe de o societate caracterizată prin echilibru de gen²⁹.

Responsabilitățile de îngrijire sunt distribuite inegal și între femeile și bărbații cu loc de muncă remunerat. Sondajul european privind condițiile de muncă din 2015 arată că, în gospodăriile în care cel mai mic copil nu a împlinit 7 ani, femeile desfășoară activități remunerate în medie 32 de ore pe săptămână și activități neremunerate 39 de ore, în timp ce bărbații desfășoară activități remunerate

²⁸ Eurobarometrul special 465 (2017), Egalitatea de gen 2017, [EBS 465], disponibil la adresa:

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2154>.

²⁹ În ultimii 10 ani, punctajul a crescut cu doar 4 puncte. Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE) (2017), Indicele egalității de gen 2017 – Raportul „Măsurarea egalității de gen în Uniunea Europeană 2005-2015”, disponibil la adresa: <http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>.

41 de ore și activități neremunerate 19 ore pe săptămână³⁰. Deși atât pentru bărbați, cât și pentru femei numărul orelor de lucru neremunerate crește atunci când au copii, ponderea activităților casnice și a celor de îngrijire desfășurate de fiecare nu este nici pe departe egală. Acest lucru rămâne valabil pe toată durata vieții, inclusiv spre sfârșitul vieții profesionale. Prin urmare, există o mai mare probabilitate ca viața profesională a femeilor să fie afectată de aceste responsabilități.

Rolul inegal al femeilor ca persoane cu responsabilități de îngrijire este amplificat de asigurarea insuficientă a unor servicii accesibile și abordabile financiar, de înaltă calitate, pentru îngrijirea copiilor mai mici de 3 ani. ONG-ul european al organizațiilor familiale, COFACE³¹, subliniază importanța acestui fapt și sugerează trei modalități de a ajuta femeile să realizeze un echilibru între viața profesională și cea privată: (1) resurse financiare care să ajute părinții în diferite moduri; (2) formule de lucru adaptate vieții de familie; (3) servicii de îngrijire a copiilor accesibile, de înaltă calitate și abordabile financiar.

Indisponibilitatea structurilor de îngrijire a copiilor influențează în mare măsură posibilitatea femeilor cu copii de a lucra în continuare³². Un studiu recent realizat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) confirmă legătura esențială dintre îngrijirea copiilor și participarea femeilor pe piața muncii:

*„Serviciile abordabile financiar și de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari, cu un număr adecvat de ore pe săptămână, pot contribui la o creștere a participării femeilor la forța de muncă. Părinții care lucrează, în special mamele, sunt mai predispuși să părăsească piața muncii sau să lucreze mai puține ore pentru a-și îndeplini obligațiile de îngrijire a copiilor, în special atunci când aceștia sunt mici. În consecință, femeile au nevoie de servicii de educație și îngrijire a copiilor preșcolari de înaltă calitate și abordabile financiar pentru a se putea întoarce la lucru cu încrederea că copiii lor sunt bine îngrijiți și pentru a obține un echilibru mai bun între viața profesională și cea privată”.*³³

Prin urmare, serviciile care îi ajută pe părinți să realizeze un echilibru între viața profesională și cea privată au un rol crucial, pe lângă alte măsuri importante cum ar fi concediile din motive familiale și formulele de lucru adaptate vieții de familie, atractive pentru că țin seama de situația personală a lucrătorilor, împreună cu sisteme de avantaje fiscale și de prestații care să nu descurajeze munca celei de a doua persoane care contribuie la venitul familiei. Obiectivele de la Barcelona vizează ruperea cercului vicios care împiedică femeile să participe la piața forței de muncă pe o poziție de egalitate cu bărbații. În plus, politicile adaptate nevoilor familiei ar putea avea și un efect de inversare a tendinței de scădere a ratei natalității în Uniune.

³⁰ Eurofound (2016), Al șaselea sondaj european privind condițiile de muncă, disponibil la adresa:

<https://www.eurofound.europa.eu/ro/surveys/european-working-conditions-surveys/sixth-european-working-conditions-survey-2015>.

³¹ COFACE (2017), *Who cares? A study on the challenges and needs of family carers in Europe*.

³² Esping-Andersen a subliniat în 2009 că lipsa serviciilor care ajută femeile să realizeze un echilibru între viața profesională și cea privată va conduce fie la un „echilibru bazat pe un nivel de fertilitate scăzut și pe lipsa copiilor”, fie la un „echilibru bazat pe venituri scăzute și pe o rată redusă de ocupare a forței de muncă”. De Heneu, Meulders și O'Dorchai (2010), care au analizat efectul diverselor politici publice adoptate în 15 state membre ale UE pentru cuplurile cu copii în care ambii parteneri sunt aducători de venituri, printre care se regăsesc furnizarea de servicii de îngrijire a copiilor, concediul pentru îngrijirea copilului, prestațiile în numerar și avantajele fiscale, au concluzionat că asigurarea serviciilor publice de îngrijire a copiilor a avut cel mai mare impact asupra participării femeilor pe piața muncii. În 2013, Ehrel și Guergoat-Larivière au studiat efectul factorilor individuali și instituționali asupra ratelor de ocupare a femeilor în 22 de state membre și au constatat că serviciile formale de îngrijire a copiilor (publice sau prin îngrijitori profesioniști autorizați, *childminders*) și munca cu fracțiune de normă au un efect pozitiv asupra gradului de ocupare în rândul femeilor.

³³ OCDE (2017), *Starting Strong*, lucrare disponibilă la adresa: <http://www.oecd.org/education/starting-strong-2017-9789264276116-en.htm>

3. Atingerea țintei stabilite la Barcelona pentru copiii cu vârsta între 0 și 3 ani

Pentru prima dată de când UE a început să monitorizeze îndeplinirea obiectivelor în materie de îngrijire a copiilor, ținta referitoare la copiii cu vârste între 0 și 3 ani a fost atinsă în medie în UE-28. Rata globală atinsă în 2016 a fost de 32,9 %.

Cu toate acestea, există diferențe enorme între state membre, astfel cum arată tabelul de mai jos privind asigurarea de infrastructuri pentru îngrijirea copiilor cu vârste cuprinse între 0 și 3 ani.

În 2016, ținta de 33 % a fost în mare măsură atinsă în 12 state membre: Danemarca, Țările de Jos, Suedia, Luxemburg, Portugalia, Franța, Belgia, Slovenia, Spania, Italia, Germania și Finlanda. În 7 state membre ale UE (Germania, Finlanda, Italia, Spania, Slovenia, Belgia și Franța), între 33 % și 49 % dintre copii au acces la structuri de îngrijire (celulele marcate cu verde). În 5 state membre ale UE (Danemarca, Țările de Jos, Suedia, Luxemburg și Portugalia), 50 % sau mai mulți dintre copii au acces la structuri de îngrijire (celulele marcate cu albastru). Danemarca este campioana absolută, depășind ținta de peste două ori (70 %).

În celelalte 16 state membre, tabloul este mai puțin încurajator. Celulele marcate cu portocaliu indică faptul că în 6 state membre ale UE (Malta, Estonia, Irlanda, Regatul Unit, Letonia și Cipru) au acces la structuri de îngrijire între 25 % și 33 % dintre copiii cu vârste cuprinse între 0 și 3 ani. În 10 state membre, mai puțin de 25 % dintre copiii din categoria de vârstă cea mai mică frecventează structuri de îngrijire (celulele marcate cu roșu). Dintre acestea, Grecia, Polonia, Republica Cehă și Slovacia prezintă o rată mai mică de 10 %.

În concluzie, ținta stabilită la Barcelona pentru îngrijirea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani a fost în general atinsă în UE. Acest lucru se datorează, în principal, ratei mari de acoperire din statele membre care au atins această țintă.

[Tabelul 1: Copii îngrijiți în structuri formale, 0-3 ani, %]

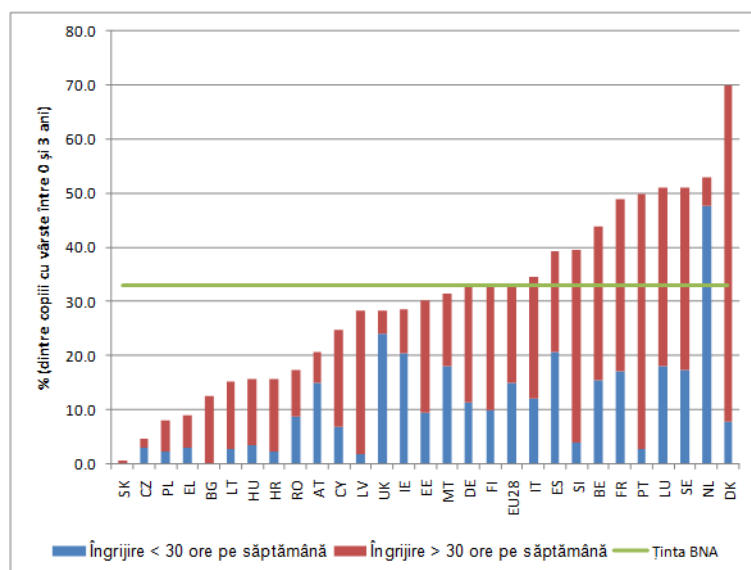
GEO/ANUL	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uniunea Europeană	29	27	27	28,4	30,3	32,9
Danemarca	74	67	65	69,6	77,3	70,0
Țările de Jos	52	46	46	44,6	46,4	53,0
Suedia	51	52	55	56,8	64,0	51,0
Luxemburg	44	48	47	49,0	51,8	50,9
Portugalia	35	34	38	45,0	47,2	49,9
Franța	44	40	39	39,5	41,7	48,9
Belgia	39	48	46	48,8	50,1	43,8
Slovenia	37	38	39	37,4	37,4	39,6
Spania	39	36	35	36,9	39,7	39,3
Italia	25	21	22	22,9	27,3	34,4
Finlanda	26	29	28	33,2	32,5	32,7
Germania	24	24	28	27,5	25,9	32,6
Malta	11	17	20	18,2	17,9	31,3
Estonia	19	18	21	19,4	21,4	30,2
Irlanda	21	31	29	27,4	30,6	28,6
Regatul Unit	34	27	30	28,9	30,4	28,4
Letonia	16	23	23	21,6	22,9	28,3
Cipru	25	26	25	25,5	20,8	24,8
Austria	14	14	17	16,0	22,3	20,6
România	2	15	6	2,6	9,4	17,4
Croația	13	11	11	17,1	11,8	15,7
Ungaria	8	8	10	14,4	15,4	15,6
Lituania	9	8	10	22,9	9,7	15,2
Bulgaria	7	8	11	11,2	8,9	12,5
Grecia	19	20	14	12,8	11,4	8,9
Polonia	3	6	5	5,5	5,3	7,9
Republica Cehă	5	3	2	4,4	2,9	4,7
Slovacia	4	5	4	6,5	1,1	0,5

Sursa: EU-SILC 2016

Se constată că, din 2011 până în prezent, o serie de țări și-au extins considerabil acoperirea serviciilor de îngrijire a copiilor mai mici de 3 ani. Acest lucru este cel mai evident în Malta (creștere de 20 puncte procentuale, de la 11 % la 31 %), în România (15 puncte procentuale, de la 2 % la 17 %), în Estonia (11 puncte procentuale, de la 19 % la 30 %), în Italia (9 puncte procentuale, de la 25 % la 34 %), în Germania (9 puncte procentuale, de la 24 % la 33 %) și în Irlanda (8 puncte procentuale, de la 21 % la 29 %). Pe de altă parte, s-au înregistrat scăderi semnificative ale acoperirii serviciilor de îngrijire a copiilor din această categorie de vârstă în Grecia (10 puncte procentuale, de la 19 % la 9 %) și în Slovacia (3 puncte procentuale, de la 4 % la mai puțin de 0,5 %).

Între statele membre există diferențe și în ceea ce privește numărul de ore petrecute de obicei de copii în unitățile de îngrijire: în jumătate dintre țările studiate se apelează în principal la servicii de îngrijire a copiilor de 0-3 ani cu program scurt (mai puțin de 30 de ore pe săptămână). Această situație se observă în Țările de Jos (unde 3 femei din 4 lucrează cu fracțiune de normă), în Regatul Unit, în Irlanda și în Austria. În schimb, în Bulgaria, Lituania, Ungaria, Letonia, Danemarca, Portugalia, Slovenia, Suedia, Luxemburg, Belgia, Polonia și Grecia se utilizează în cea mai mare parte servicii de îngrijire cu program complet (30 de ore sau mai mult pe săptămână).

[Figura 7: Copiii din categoria de vârstă 0-3 ani aflați în structuri formale de îngrijire sau de educație, % și timp petrecut în aceste structuri]

Sursa: EU-SILC 2016

4. Atingerea țintei stabilite la Barcelona pentru copiii între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie

În 2016, 86,3 % dintre copiii cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie frecventau structuri formale de îngrijire sau grădinițe, ceea ce înseamnă că ținta stabilită la Barcelona nu a fost încă atinsă, deși s-au înregistrat unele progrese față de 2011.

Ținta a fost atinsă în 12 state membre: Belgia, Suedia, Danemarca, Spania, Franța, Țările de Jos, Irlanda, Estonia, Italia, Portugalia, Germania și Slovenia (celulele marcate cu verde și albastru din tabelul 2). Belgia, Suedia, Danemarca și Spania au depășit ținta, ajungând la minimum 95 % (celulele marcate cu albastru). În 8 state membre (Franța, Țările de Jos, Irlanda, Estonia, Italia, Portugalia și Germania, Slovenia), între 90 % și 95 % dintre copii frecventează structuri de îngrijire sau grădinițe (celulele marcate cu verde din tabelul 2).

În schimb, 16 state membre nu au atins încă ținta. În Austria, Malta, Luxemburg și Ungaria, peste 85 % dintre copii frecventează structuri de îngrijire sau grădinițe (celulele marcate cu portocaliu din tabelul 2). În Finlanda, Letonia, Republica Cehă, Cipru, Lituania, Slovacia, Bulgaria, Regatul Unit, Polonia, România, Grecia și Croația, mai puțin de 85 % dintre copii frecventează structuri de îngrijire sau grădinițe (celulele marcate cu roșu din tabelul 2). Mai puțin de 65 % dintre copiii din Croația, Grecia, România și Polonia frecventează structuri de îngrijire sau grădinițe.

[Tabelul 2: Copiii îngrijiți în structuri formale, de la 3 ani la vârsta de școlarizare obligatorie, % de-a lungul timpului]

GEO/ANUL	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uniunea Europeană (UE-28)	83	83	82	83,1	83,3	86,3
Belgia	98	100	98	97,8	98,8	98,6
Suedia	95	96	96	94,8	96,2	96,6
Danemarca	98	94	99	95,2	97,2	95,9
Spania	85	92	90	93,2	92,0	95,2
Franța	95	95	92	95,8	93,6	93,9
Țările de Jos	89	89	86	87,2	90,7	93,5
Irlanda	82	89	89	89,3	92,0	92,9
Estonia	92	93	91	94,0	92,9	92,8
Italia	95	91	90	90,6	85,9	92,6
Portugalia	81	86	85	88,7	89,9	92,0
Germania	90	91	89	88,7	89,6	91,8
Slovenia	92	92	91	90,3	90,9	89,9
Austria	84	80	79	85,7	85,3	88,7
Malta	73	91	92	99,4	88,4	88,1
Luxemburg	73	80	73	73,9	81,9	87,2
Ungaria	75	75	85	86,3	89,1	86,8
Finlanda	77	77	79	80,6	82,8	83,9
Letonia	72	79	79	79,2	82,3	81,9
Republica Cehă	74	75	76	75,7	77,5	81,0
Cipru	73	74	80	79,6	81,4	78,5
Lituania	70	74	74	80,1	73,8	78,4
Slovacia	75	71	74	74,7	67,6	77,3
Bulgaria	62	89	78	71,6	71,5	74,7
Regatul Unit	93	72	71	70,0	72,8	73,4
Polonia	43	36	38	42,5	43,0	61,0
România	41	59	51	55,8	58,2	60,8
Grecia	75	76	69	56,5	67,1	55,6
Croația	51	40	47	40,2	52,9	51,3

Sursa: EU-SILC 2016

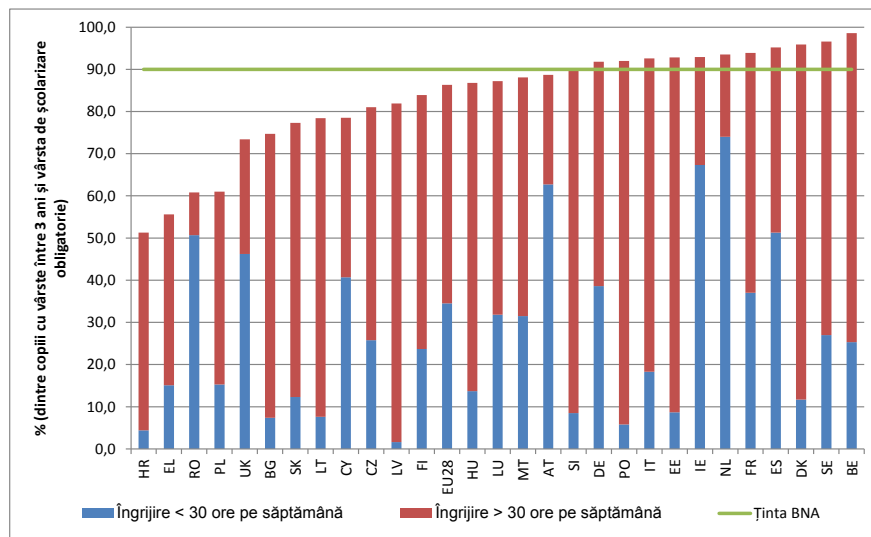
Rata globală a crescut doar cu puțin față de 2011, dar într-o serie de state membre s-a înregistrat o creștere considerabilă a ratei de participare a copiilor cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie. Aceasta este deosebit de evidentă în România (creștere de 20 de puncte procentuale, de la 41 % la 61 %), în Polonia (18 puncte procentuale, de la 43 % la 61 %), în Malta (15 puncte procentuale, de la 73 % la 88 %), în Ungaria (15 puncte procentuale, de la 73 % la 88 %), în Luxemburg (14 puncte procentuale, de la 73 % la 87 %), în Irlanda (11 puncte procentuale, de la 82 % la 93 %), în Portugalia (11 puncte procentuale, de la 81 % la 92 %), în Spania (10 puncte procentuale, de la 85 % la 95%), în Letonia (10 puncte procentuale, de la 72 % la 82 %) și în Lituania (8 puncte procentuale, de la 70 % la 78 %).

Pe de altă parte, s-au înregistrat și scăderi ale ratelor de îngrijire pentru această categorie de vârstă în diverse state membre ale UE, precum Regatul Unit (20 de puncte procentuale, de la 93 % la 73 %) și Grecia (19 puncte procentuale, de la 75 % la 56 %).

În majoritatea statelor membre, 52 % dintre copiii din această categorie de vârstă frecventează structurile de îngrijire sau grădinițele timp de 30 de ore sau mai mult pe săptămână, iar 34 % dintre copiii din această categorie de vârstă, în special majoritatea celor din România, Regatul Unit, Austria

și Țările de Jos, frecvența structurilor de îngrijire a copiilor sau învățământul preșcolar mai puțin de 30 de ore pe săptămână.

[Figura 8: Copiii din categoria de vârstă între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie aflați în structuri formale de îngrijire sau de educație, % și timp petrecut în aceste structuri]

Sursa: EU-SILC 2016

Deoarece ținta în materie de educație și formare stabilită în 2009 a fost atinsă (îngrijire formală pentru 95 % dintre copiii cu vârste între 4 ani și vârsta de școlarizare obligatorie), rezultă că principala provocare pentru acest grup vizat de țintele stabilite la Barcelona rezidă în categoria de vârstă 3-4 ani. Prin urmare, în Comunicarea sa privind identitatea europeană din noiembrie 2017, Comisia a sugerat extinderea țintei educaționale de la 95 % la toți copiii între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie³⁴.

5. Factori care afectează atingerea țintelor stabilite la Barcelona

5.1 Cheltuielile cu îngrijirea copiilor

Cheltuielile publice pot avea un rol important în ceea ce privește disponibilitatea, abordabilitatea financiară, accesibilitatea și calitatea serviciilor de îngrijire a copiilor. Procentajul din PIB care se cheltuie pentru îngrijirea copiilor variază considerabil în UE, fiind cel mai ridicat în Suedia, Danemarca, Franța și Bulgaria. De asemenea, variază modul de alocare a cheltuielilor pe categorii de vârstă. În unele țări, accentul se pune în principal pe îngrijirea copiilor cu vârste între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie.

³⁴ A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind consolidarea identității europene prin educație și cultură – Contribuția Comisiei Europene la reuniunea liderilor din 17 noiembrie 2017 de la Göteborg, COM (2017) 673 final, și Propunerea de recomandare a Consiliului privind sistemele de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari.

[Tabelul 3: Cheltuielile publice pentru îngrijirea copiilor și învățământul preșcolar și cheltuielile publice totale pentru educația și îngrijirea copiilor preșcolari, % din PIB, 2013]

	Total	Cheltuieli publice pentru intervalul 0-3 ani	Cheltuieli publice pentru intervalul 3 ani - vârsta de școlarizare obligatorie
Suedia	1,6	1,1	0,5
Danemarca	1,4		
Franța	1,3	0,6	0,7
Bulgaria	1,2	0,1	1,1
Finlanda	1,1	0,6	0,5
Belgia	0,8	0,1	0,7
Luxemburg	0,8		
Regatul Unit	0,8	0,1	0,7
Lituania (c)	0,7	0,1	0,6
Media UE-28	0,7		
Țările de Jos	0,7	0,3	0,4
România	0,6	0,3	0,3
Ungaria	0,6	0,1	0,5
Germania	0,6	0,2	0,4
Italia	0,5	0,1	0,4
Slovenia	0,5		
Spania	0,5	0,1	0,4
Irlanda	0,5		
Austria	0,5		
Republica Slovacă	0,5	0,1	0,4
Malta	0,5	0,0	0,5
Polonia	0,5		
Republica Cehă	0,5		
Cipru	0,4	0,0	0,4
Estonia	0,4		
Portugalia	0,4		
Letonia		0,1	
Croația		0,2	
Grecia			

Sursa: Baza de date a OCDE privind familiile

Unele țări au ales să investească într-un sistem complex de structuri de îngrijire.

De exemplu, sistemul **danez** de îngrijire a copiilor este foarte cuprinzător. Municipality-urile oferă astfel de servicii indiferent de statutul profesional al părinților, de la vârsta de 26 de săptămâni a copiilor până la vârsta de școlarizare obligatorie. Îngrijirea copiilor este împărțită între creșe (de la 0 la 2 ani) și grădinițe (de la 3 la 6 ani), existând și îngrijitori profesioniști autorizați (*childminders*) care, de obicei, au grijă de copiii la domiciliul propriu. Municipality-urile supraveghează structurile private și îngrijitorii profesioniști privați. Îngrijirea copiilor este considerată importantă pentru asigurarea bunăstării, a sănătății și a capacității de învățare a copiilor, precum și pentru incluziunea lor socială. Ea face obiectul unor standarde de calitate ridicate și este finanțată preponderent din fonduri publice. Părinții plătesc doar o taxă calculată în funcție de venitul lor și de numărul de copii. Programul de lucru poate fi adaptat nevoilor locale. Danemarca este una dintre țările care alocă cele mai mari resurse din PIB pentru îngrijirea copiilor, aceasta reprezentând o alegere conștientă pentru a da tuturor copiilor șanse egale în viață de cât mai timpuriu posibil.

Belgia are un sistem similar de creșe – pe lângă îngrijitori profesioniști privați – pentru copiii din categoria cea mai mică de vârstă (între 0 și 2,5 ani) și de grădinițe pentru cei între 2,5 ani și vârsta de școlarizare obligatorie. Din punctul de vedere al abordabilității financiare, taxele percepute pentru categoria de vârstă mai mică sunt deductibile fiscal și adesea se stabilesc în funcție de venituri, fiind plafonate la o anumită sumă pentru copiii mai mici de 2,5 ani care frecventează structurile de îngrijire. Accesul la grădiniță, situată în mod obișnuit în incinta școlilor primare, este gratuit în timpul programului școlar, însă în afara acestui program îngrijirea copiilor poate fi o problemă pentru părinții care lucrează. Există un sistem extensiv de monitorizare a calității pentru toate serviciile formale de îngrijire a copiilor, care monitorizează atât serviciile publice, cât și pe cele private. Anumite grupuri defavorizate, cum ar fi persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă din regiunea Bruxelles, pot primi acces preferențial la structurile de îngrijire a copiilor.

Îngrijirea copiilor în semestrul european și finanțarea din partea UE

În contextul semestrului european, serviciile de îngrijire a copiilor sunt considerate a fi un factor favorizant major pentru ocuparea femeilor. Statele membre în care lipsa structurilor de îngrijire a copiilor constituie un obstacol în calea participării femeilor la piața muncii primesc recomandări în acest sens.

În 2017, lipsa unor servicii de înaltă calitate și abordabile de îngrijire a copiilor a fost menționată în 12 rapoarte de țară, iar șase state membre au primit o recomandare specifică pe această temă sau pe tema participării femeilor pe piața muncii în general³⁵. În 2018, îngrijirea copiilor a fost menționată în 17 rapoarte de țară – ca element pozitiv în 2 dintre acestea (Franța și Belgia) și ca motiv de îngrijorare în celelalte³⁶.

Statele membre au posibilitatea de a acorda prioritate finanțării pentru îngrijirea copiilor prin intermediul fondurilor structurale și de investiții europene (fondurile ESI), cum ar fi Fondul social european și Fondul european de dezvoltare regională, precum și prin Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR). În perioada 2014-2020 au fost alocate infrastructurii de educație și îngrijire a copiilor preșcolari aproximativ 1,2 miliarde EUR din Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), în vederea eliminării problemelor de capacitate națională sau regională și pentru asigurarea calității clădirilor și a echipamentelor destinate acestor servicii. Fondul social european (FSE) promovează accesul egal la educația și îngrijirea de înaltă calitate a copiilor preșcolari³⁷. Aceste investiții au produs efecte atât în ceea ce privește crearea de locuri de muncă pentru femei, cât și facilitarea reintegrării pe piața muncii a mamelor cu copii și îmbunătățirea echilibrului între viața profesională și cea privată a părinților, după cum arată exemplele de proiecte FSE din **Estonia** (unde vor fi create 1 200 de locuri în cadrul structurilor de îngrijire a copiilor) și din **Republica Cehă** (unde vor fi create 20 000 de locuri în cadrul unor astfel de structuri). Republica Cehă a reorientat fonduri în urma primirii unei recomandări specifice pe această temă, creând până în prezent 9 000 de locuri în creșe și în grădinițe. Creșterea continuă constatată a cererii de structuri de îngrijire a copiilor arată că această măsură are un impact puternic asupra (re)integrării pe piața muncii a părinților cu copii mici. De asemenea, prin Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR), în contextul inițiativei LEADER, se poate aloca sprijin financiar pentru realizarea unor unități de îngrijire a copiilor în zonele rurale, ca parte a strategiei de dezvoltare locală.

În plus, pentru finanțarea proiectelor ECEC sunt disponibile și Fondurile europene pentru investiții strategice (FEIS) (atât pentru investiții private, cât și publice). Cu toate acestea, până în prezent nu s-au primit cereri specifice pentru proiecte care să vizeze în special educația și îngrijirea copiilor preșcolari.

³⁵ Rapoartele de țară din 2017 sunt disponibile la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_ro.

³⁶ Rapoartele de țară din 2018 sunt disponibile la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/2018-european-semester-country-reports_ro.

³⁷ Aceasta este una dintre prioritățile în materie de investiții din cadrul obiectivului tematic „Investiții în educație, formare și formare profesională pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții”.

5.2 Tipare de lucru familiale și modele familiale

În Uniunea Europeană există diferite modele de participare a femeilor la piața muncii, reflectând diversele modele familiale și diversele practici de creștere a copiilor. Modelele familiale au o pondere importantă în ceea ce privește gradul de participare a femeilor la piața forței de muncă. Chiar dacă modelul tradițional în care bărbatul întreține familia a fost înlocuit în majoritatea țărilor fie de modelul în care există două persoane aducătoare de venituri, fie de modelul modificat în care există un întreținător principal (un partener lucrează cu normă întreagă, iar celălalt – cu fracțiune de normă), tiparul de lucru după nașterea unui copil prezintă o variație mai mare în contextul concediilor din motive familiale și al participării mamelor pe piața muncii după concediul de maternitate. În special în acest moment al vieții, când femeile sunt vulnerabile din punctul de vedere al participării pe piața muncii, disponibilitatea unor servicii de înaltă calitate de îngrijire a copiilor reprezintă un element esențial pentru sprijinirea intrării femeilor pe piața forței de muncă.

Pe lângă politicile de îngrijire a copiilor, și politicile bine concepute care prevăd concedii și formule de lucru flexibile în vederea asigurării echilibrului între viața profesională și cea privată îndeplinesc un rol important în sporirea participării femeilor pe piața muncii. În acest context, la 26 aprilie 2017 Comisia a prezentat o propunere de directivă³⁸ care încurajează luarea de concedii din motive familiale de către tați, prin prevederea unor perioade specifice și netransferabile pentru fiecare părinte, combinate cu un nivel de remunerare corespunzător. S-a dovedit că împărțirea concediului pentru creșterea copilului între femei și bărbați sporește participarea femeilor pe piața muncii. La rândul lor, formulele de lucru flexibile au rolul de a ajuta lucrătorii să concilieze munca cu nevoile de timp privat.

5.3 Serviciile informale/organizate în privat de îngrijire a copiilor

Serviciile informale de îngrijire a copiilor le pot suplimenta sau înlocui pe cele formale. Serviciile informale de îngrijire sunt cele furnizate de alte persoane decât părinții copiilor, în general de rude, cum ar fi bunicii, precum și de prieteni, vecini, îngrijitori profesioniști neînregistrați, bone și lucrători „au pair”. Se pot regăsi în această categorie și serviciile de îngrijire organizate în privat și asigurate de către un îngrijitor profesionist angajat direct de părinți, care nu este înregistrat sau monitorizat de autorități, adesea la domiciliul copilului. Potrivit Eurostat³⁹, în 2016 au primit îngrijire de tip informal 30,2 % dintre copiii mai mici de 3 ani și 28,7 % dintre copiii cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie. Nivelul de utilizare a serviciilor informale și private de îngrijire este ridicat, dar ele au de obicei program redus, ceea ce indică faptul că majoritatea sunt probabil de factură suplimentară. Cel mai mult se apelează la servicii informale de îngrijire în Țările de Jos (aproximativ 60 % pentru copiii din ambele categorii de vârstă), unde practic toate serviciile sunt cu program redus, urmate de România, Grecia, Slovenia, Slovacia, Polonia, Cipru și Portugalia, unde doar 40 % dintre copii au primit îngrijire informală sau în regim privat. În majoritatea acestor țări se realizează o combinație între îngrijirea cu program complet și cu program redus pentru categoria de vârstă mai mică, cu excepția Ciprului, unde mai mult de jumătate dintre serviciile informale și private de îngrijire a copiilor sub vârsta de 3 ani se desfășoară cu program complet. Pentru copiii din categoria de vârstă

³⁸ COM (2017) 252 final, „O inițiativă pentru sprijinirea echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor care lucrează”; disponibilă la adresa: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1311&langId=en>. A se vedea și Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată a părinților și a îngrijitorilor și de abrogare a Directivei 2010/18/UE a Consiliului, disponibilă la adresa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0202>.

³⁹ Variabila „Alte tipuri de îngrijire” din ancheta EU-SILC a Eurostat (2016) se referă la aranjamentele directe dintre îngrijitor și părinte (părinții sunt adesea angajatori și plătesc direct îngrijitorul) și la îngrijirea neremunerată (aranjamente cu titlu gratuit sau informale, de exemplu prin schimburi de servicii). Tipurile de îngrijire oferite de îngrijitorii profesioniști fără vreo înțelegere structurată între îngrijitor și părinți (aranjamente directe) au fost excluse din definiția „îngrijirii formale” pentru a se ține cont doar de serviciile de îngrijire a copiilor despre care se știe că îndeplinesc anumite standarde de calitate.

mai mare serviciile de acest tip se desfășoară în primul rând cu program redus, iar în țările nordice serviciile informale de îngrijire nu se utilizează aproape deloc.

Chiar dacă este posibil ca părinții să nu simtă o mare nevoie de a utiliza serviciile publice de îngrijire a copiilor atunci când există suficiente posibilități informale și private de îngrijire, datele de mai sus sugerează că ei compensează lipsa structurilor publice de îngrijire prin aranjamente informale și private și că în realitate este posibil să existe cerere pentru structuri mai formale de îngrijire a copiilor⁴⁰.

5.4 Cadrul legal pentru asigurarea serviciilor de îngrijire

O modalitate de a asigura furnizarea corespunzătoare a unor servicii de îngrijire a copiilor accesibile, abordabile financiar și de înaltă calitate constă în consacrarea dreptului legal la îngrijirea copiilor. În majoritatea țărilor există un drept legal la servicii de îngrijire de la o anumită vârstă a copilului, însă vârsta la care debutează acest drept diferă puternic de la o zonă a Europei la alta. Intervalul de timp dintre sfârșitul concediului din motive familiale⁴¹ și dreptul la îngrijirea copilului, uneori denumit „deficit de servicii de îngrijire”, reprezintă de obicei o problemă⁴².

Dreptul la îngrijirea copiilor se acordă de la o vârstă foarte fragedă în Malta (de la 3 luni; îngrijirea este gratuită pentru părinții care muncesc și studenți), în Danemarca și Ungaria (de la 6 luni), în Germania (dar cu un număr redus de ore pentru părinții care nu lucrează cu normă întreagă), în Suedia și Slovenia (de la 12 luni) și în Estonia (de la 18 luni). Aceste servicii de îngrijire ar putea fi considerate „drept cuprinzător de la o vârstă fragedă”.

În cel de al doilea grup de țări, dreptul la serviciile de îngrijire a copiilor începe la o vârstă mai înaintată, de la care copilul poate să înceapă învățământul preșcolar. Concret, aceasta înseamnă de la vârsta de 2 ani și jumătate în Belgia și de la 3 ani în Finlanda (cu program redus, cu excepția cazului în care părinții lucrează cu normă întreagă), Franța, Irlanda, Italia, Luxemburg (cu program redus), Spania, Slovacia și Regatul Unit (cu program redus, de la vârsta de 2 ani pentru copiii proveniți din medii defavorizate) și de la vârsta de 4 ani în Țările de Jos.

În cel de al treilea grup, copiii au dreptul la îngrijire de la vârsta de 5 ani, de obicei cu un an înainte de vârsta de școlarizare obligatorie. Aceasta este situația în Austria (doar cu program redus), Bulgaria, Republica Cehă, Grecia și Portugalia. În Polonia, dreptul la îngrijirea copiilor (învățământ preșcolar) începe de la vârsta de 6 ani. Acesta ar putea fi considerat un drept acordat chiar înainte de vârsta de școlarizare obligatorie.

În cel de al patrulea grup de state membre – Lituania, Letonia și România – nu există niciun drept de acces la servicii de îngrijire a copiilor.

Analizând datele de mai sus în combinație cu nivelul de remunerare a concediilor din motive familiale, rezultă că doar într-un grup mic de state membre nu există niciun decalaj între sfârșitul unui concediu bine plătit din motive familiale și dreptul la un loc în cadrul unei structuri de îngrijire a copiilor (Danemarca, Finlanda, Germania, Malta, Slovenia și Suedia). Într-un alt grup de state membre există un interval de timp între concediul prelungit din motive familiale, care este de obicei neplătit sau foarte prost plătit, și furnizarea serviciilor de îngrijire a copiilor (Republica Cehă, Estonia, Franța,

⁴⁰ Heejung Chung și Bart Meuleman 2017, European Parents' attitudes towards public childcare provision – the role of current provisions, interests and ideologies, în: *European Societies*, 19:1, 49-68, DOI: 10.1080/14616696.2016.1235218.

⁴¹ Referirea la concediul din motive familiale include concediul de maternitate, pe cel de paternitate și pe cel pentru creșterea copilului. Alte forme de concediu din motive familiale, cum ar fi concediul de îngrijitor, nu sunt incluse aici.

⁴² Rețeaua LEAVE (aprilie 2017), „Relationship between Leave and ECEC entitlements”, document disponibil la adresa: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/overviews_2017/Relationship_between_Leave_and_ECEC_-_Final.pdf.

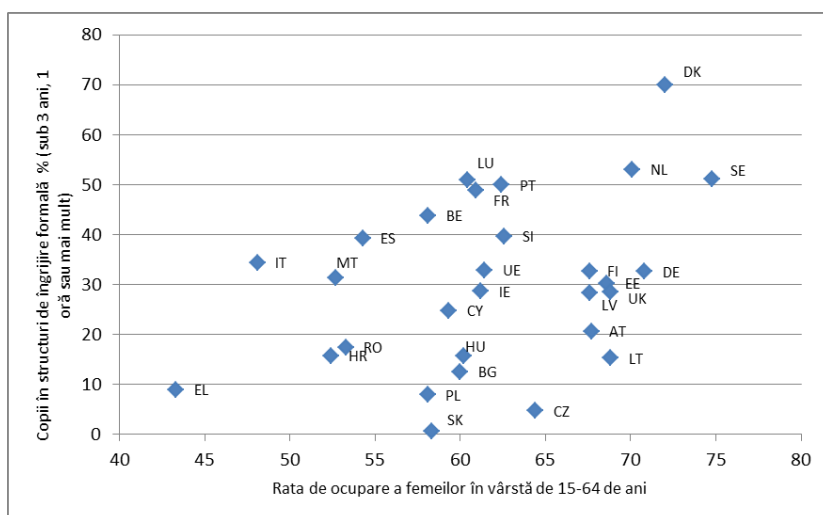
Ungaria și Spania). În celelalte state membre, dreptul la îngrijirea copiilor se acordă după trecerea unui timp de la concediul din motive familiale.

Pe de altă parte, existența unui drept legal nu garantează neapărat un loc într-o structură de îngrijire a copiilor. Astfel se explică de ce, chiar și în statele membre în care există un drept legal, participarea femeilor pe piața forței de muncă poate rămâne scăzută și/sau nivelul de utilizare a soluțiilor informale și private de îngrijire poate rămâne ridicat.

5.4 Rata de ocupare și furnizarea îngrijirii

Există o legătură între participarea pe piața muncii și ratele de îngrijire a copiilor, chiar dacă nu este întotdeauna clar în ce măsură poate fi explicată această legătură prin lipsa cererii sau a ofertei. Frecventarea structurilor de îngrijire a copiilor este influențată de numeroase motive. Cu toate acestea, există o serie de țări în care atât rata de ocupare a femeilor, cât și rata de îngrijire a copiilor sub 3 ani sunt extrem de scăzute – de exemplu, Grecia, Croația, România, Malta și Italia.

[Figura 9: Rata de ocupare și rata de îngrijire a copiilor între 0 și 3 ani, %]

Sursa: Ancheta asupra forței de muncă 2016 și EU-SILC 2016

5.6. Disponibilitatea, costul, accesibilitatea și calitatea îngrijirii copiilor

5.6.1 Disponibilitatea locurilor în structurile de îngrijire a copiilor

Utilizarea serviciilor formale de îngrijire a copiilor este influențată de diverși factori în diferitele contexte locale. Statisticile furnizate de Eurostat permit obținerea unui prim indiciu dacă instituțiile existente de îngrijire a copiilor satisfac cererea și identificarea aspectelor care trebuie îmbunătățite.

Potrivit sondajului Eurostat din 2016, lipsa locurilor disponibile a fost menționată ca motiv major pentru neapelarea la serviciile de îngrijire a copiilor în Letonia, Finlanda, Franța, Estonia, Grecia, Slovenia, Polonia și Republica Cehă.

[Tabelul 4: Motive pentru neapelarea la serviciile formale de îngrijire a copiilor sub vârsta de școlarizare obligatorie]

GEO/MOTIV	Motive financiare	Distanța	Lipsa locurilor disponibile	Program nepotrivit	Calitate neadecvată	Alt motiv
Uniunea Europeană (UE-28)	16,2	1,5	3,9	2,5	0,7	7,4
Belgia	7,9	0,0	2,1	1,1	0,4	6,9
Bulgaria	6,3	0,3	2,3	0,3	0,3	1,2
Republica Cehă	6,3	0,5	4,6	1,1	0,4	6,5
Danemarca	0,7	0,4	0,4	1,6	0,2	2,9
Germania	4,9	0,2	3,2	2,5	1,1	2,3
Estonia	20,4	2,1	7,4	0,3	1,2	20,7
Irlanda	37,6	2,1	1,4	0,2	0,1	5,6
Grecia	23,7	2,4	6,8	3,7	1,9	0,1
Spania	51,8	1,3	2,1	3,9	0,2	28,4
Franța	13,6	2,0	8,7	5,3	0,6	8,5
Croația	4,4	0,0	1,7	0,0	0,0	1,6
Italia	22,8	4,4	3,4	4,2	1,9	14,9
Cipru	39,9	2,4	0,7	0,8	2,0	1,1
Letonia	24,8	5,4	15,6	2,9	2,9	9,0
Lituania	29,6	9,0	2,3	0,9	0,4	12,6
Luxemburg	9,1	1,7	4,7	1,7	0,9	4,3
Ungaria	18,7	1,4	1,7	2,0	0,7	7,1
Malta	10,6	0,4	3,5	2,2	0,7	36,6
Țările de Jos	18,5	0,0	0,7	1,6	0,5	9,2
Austria	11,7	0,5	3,9	1,1	1,1	6,1
Polonia	4,6	4,2	4,7	2,5	1,1	9,1
Portugalia	14,2	1,8	2,5	1,9	0,4	3,4
România	30,9	6,7	2,6	0,3	0,0	7,8
Slovenia	7,7	1,8	4,7	1,3	0,3	6,8
Slovacia	29,5	6,2	3,7	3,4	1,3	14,8
Finlanda	6,6	2,1	8,6	4,3	0,2	8,8
Suedia	0,7	0,3	1,2	1,8	0,1	6,8
Regatul Unit	25,9	0,6	2,6	1,3	0,4	5,7

Sursa: Modulul ad-hoc al EU-SILC din 2016 privind serviciile

5.6.2 Costul îngrijirii copiilor

În ansamblu, în UE-28 majoritatea părinților plătesc pentru îngrijirea copiilor în vârstă de 0-3 ani la preț întreg sau la preț redus⁴³. În unele țări, acest lucru este valabil chiar până la vârsta de școlarizare obligatorie, în special dacă nu există dreptul la îngrijirea copiilor.

Potrivit Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, costul mediu al îngrijirii copiilor în țările membre ale OCDE este de 15 % din venitul net al familiei. Prețul efectiv variază de la 2,7 % în Austria la 33,7 % în Regatul Unit pentru o familie cu venituri medii, în care ambii parteneri au venituri, și de la 2,9 % în Danemarca până la 41,6 % în Irlanda pentru o familie monoparentală⁴⁴.

Și treapta socială are un rol în privința șanselor unui copil mai mic de 3 ani de a beneficia de îngrijire formală, după cum arată Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică⁴⁵. Această inegalitate este deosebit de pronunțată în Franța și Irlanda, unde ratele de participare a copiilor din familii cu venituri mici sunt de 18 % și, respectiv, 12 %, ceea ce înseamnă mai puțin de un sfert din cele ale copiilor proveniți din familii cu venituri mari (81 % și 57 %).

Costurile ridicate reprezintă un obstacol în calea utilizării serviciilor de îngrijire a copiilor și descurajează efectiv părinții, în special mamele, de la desfășurarea unor activități profesionale. Acest lucru a fost confirmat cel mai recent de datele Eurostat pentru 2016 (tabelul 4 de mai sus), care arată

⁴³ Ancheta EU-SILC din 2016, disponibilă la adresa: <https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/Zktkst5yjl0Yav1iKET7w>.

⁴⁴ OCDE (2016), Society at a glance, OECD social indicators.

⁴⁵ OCDE (2016), Who uses childcare? Background brief on inequalities in the use of formal early childhood education and care among young children.

că, în multe țări, factorul preț are un rol semnificativ în decizia de a nu apela la instituțiile formale de îngrijire a copiilor, în special în Estonia, Irlanda, Grecia, Spania, Italia, Cipru, Letonia, Lituania, Țările de Jos, România, Slovacia și Regatul Unit.

Se pare că, la nivelul întregii UE, 4 % dintre părinți se confruntă cu mari dificultăți legate de suportarea costurilor cu serviciile formale de îngrijire a copiilor. Situația se întâlnește preponderent în Ungaria, Cipru, România și Grecia, unde majoritatea covârșitoare a părinților își permit cu greu să suporte prețul, 20 % sau mai mulți dintre aceștia având mari dificultăți. În UE, 8 % dintre părinți întâmpină dificultăți moderate, iar 19 % au unele dificultăți în suportarea costurilor de îngrijire a copiilor.

[Tabelul 5: Gradul de dificultate în suportarea costului serviciilor formale de îngrijire a copiilor sub vârsta de școlarizare obligatorie, %]

GEO/GRAD_DIF	Foarte greu	Moderat de greu	Puțin greu	Destul de ușor	Ușor	Foarte ușor
Ungaria	21,6	18,4	30,2	23,0	5,9	0,9
Cipru	21,2	32,0	26,5	14,5	5,6	0,3
România	19,5	19,8	43,8	8,8	4,2	3,9
Irlanda	12,5	15,0	28,7	19,9	17,7	6,1
Malta	10,4	12,1	24,5	39,9	7,2	6,0
Grecia	8,7	15,6	70,2	2,7	2,6	0,3
Portugalia	8,1	15,7	36,0	27,4	12,2	0,8
Regatul Unit	8,0	8,7	25,7	32,5	13,3	11,8
Slovacia	6,4	11,7	31,6	38,1	8,9	3,1
Spania	6,1	16,2	22,0	32,2	21,5	2,0
Italia	6,1	8,9	32,4	35,9	16,3	0,3
Croația	5,7	6,8	36,5	25,0	24,6	1,4
Austria	5,1	6,2	18,3	27,1	23,7	19,7
Belgia	4,4	9,9	13,7	20,3	34,0	17,7
Uniunea Europeană (UE-28)	4,2	7,8	19,0	32,7	23,3	13,1
Suedia	3,9	2,3	7,3	26,5	27,1	32,8
Țările de Jos	3,7	7,2	11,7	21,4	46,8	9,1
Franța	2,9	10,0	19,8	44,4	18,7	4,4
Slovenia	2,5	8,8	25,0	27,9	25,0	10,8
Republica Cehă	2,1	10,5	24,8	33,2	19,7	9,8
Lituania	2,0	18,8	52,5	22,3	3,3	1,2
Polonia	1,5	8,9	30,4	38,0	18,3	2,9
Germania	1,4	2,5	6,5	33,7	32,0	23,8
Finlanda	1,4	2,9	13,4	30,2	28,4	23,7
Luxemburg	1,3	7,4	14,5	35,9	29,5	11,4
Bulgaria	1,2	7,8	42,8	32,8	15,0	0,4
Danemarca	0,2	3,6	9,5	27,3	32,6	26,8
Estonia	0,0	28,9	15,4	55,7	0,0	0,0
Letonia	0,0	4,8	34,5	33,6	21,4	5,7

Sursa: Modulul ad-hoc al EU-SILC din 2016 privind serviciile

Statele membre ale UE abordează în mod diferit costurile legate de îngrijirea copiilor. Unele state membre oferă **îngrijire gratuită a copiilor la nivel minim**, fie pentru ambele categorii de vârstă (de exemplu Malta), fie pentru categoria de la 3 ani până la vârsta de școlarizare obligatorie (de exemplu, Germania și Regatul Unit). Începând din 2017, **Malta** oferă îngrijire gratuită pentru copiii ai căror părinți lucrează sau urmează o formă de învățământ, autoritățile decontând costurile la sfârșitul fiecărei luni. Părinții pot să-și trimită copiii la un centru de îngrijire la alegere și să beneficieze de îngrijire gratuită „echivalentă ca timp cu orele lucrate de părintele cu programul de lucru mai scurt, plus o oră suplimentară pentru transport”. Această măsură urmărește să creeze un stimul pentru ca mamele să se întoarcă la muncă sau să rămână într-o formă de angajare oficială. Statisticile recente

privind ocuparea forței de muncă indică deja că asigurarea îngrijirii gratuite a copiilor sporește participarea mamelor la piața muncii. Există planuri de extindere a accesului la serviciile de îngrijire a copiilor, astfel încât să fie cuprinse toate familiile.

În **Irlanda**, unde costul a fost identificat drept un obstacol major, în 2010 a fost introdus un nou sistem, așa-numitul sistem de îngrijire și educație a copiilor preșcolari (*early childhood care and education* – ECCE), care oferă un număr limitat de locuri gratuite cu program redus (15 ore în total, adică de 5 ori câte 3 ore pe săptămână) pentru copiii începând cu vârsta de 3 ani și 2 luni, în cadrul unor centre private de îngrijire. În 2016, oferta a fost extinsă și la copiii începând cu vârsta de 2 ani și 8 luni. Părinții care utilizează acest sistem au posibilitatea de a plăti pentru un număr suplimentar de ore de îngrijire. Deși această soluție reprezintă un pas înainte, nu toate familiile au posibilitatea să acopere costurile suplimentare, ceea ce limitează în special posibilitățile de utilizare a sistemului de către familiile cu venituri mici.

Alte măsuri de acoperire a costurilor legate de îngrijirea copiilor sunt **subvențiile pentru noii părinți** (de exemplu, în Belgia, Țările de Jos sau Regatul Unit) și **avantajele fiscale pentru familii** (de exemplu în Belgia, Republica Cehă, Germania, Franța și Țările de Jos). În **Germania**, tarifele variază în funcție de furnizor, dar se stabilesc în funcție de venituri. Familiile cu venituri mici pot solicita o reducere și pot avea dreptul la servicii gratuite de îngrijire a copiilor. Avantajele fiscale se acordă pentru toate familiile și iau forma unei reduceri sau scutiri de impozit pentru un anumit cuantum din costurile cu îngrijirea copiilor.

În țări precum Belgia, Germania, Franța, Țările de Jos, Suedia și Slovacia există o soluție combinată, printr-un **sistem de tarife pentru îngrijirea copiilor în funcție de venituri, datorită căruia familiile cu venituri mici** plătesc foarte puțin pentru utilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor, iar pentru toate celelalte familii costul este „**plafonat**”. În mai multe state membre ale UE este subvenționată din bani publici inclusiv infrastructura privată de îngrijire a copiilor. În **Suedia**, de exemplu, Legea învățământului prevede că tarifele serviciilor de îngrijire a copiilor trebuie să fie „rezonabile”. Toți copiii începând cu vârsta de 3 ani au dreptul la 525 de ore de îngrijire gratuită. De asemenea, toate municipalitățile aplică un sistem de tarife maxime, cu un plafon pentru fiecare familie. Structurile de îngrijire a copiilor au dreptul la o subvenție guvernamentală pentru a compensa pierderile de venituri și pentru a asigura servicii de îngrijire de înaltă calitate.

Un alt set de măsuri se axează pe nevoile specifice ale copiilor proveniți din gospodării cu venituri mici sau din familii numeroase, cum ar fi mesele gratuite sau cu preț redus în creșe și grădinițe, de exemplu în **Ungaria**, sau fondurile pentru mese sănătoase oferite copiilor săraci în **Belgia**.

Câteva state membre, cum ar fi Republica Cehă, Germania, Franța, Portugalia și Slovacia, au elaborat programe specifice menite să sprijine accesul grupurilor defavorizate din punct de vedere social la serviciile de îngrijire a copiilor. În **Slovacia**, măsurile vizează cu precădere copiii proveniți din familii cu venituri mici, aceste familii fiind scutite de la plată, iar structurile de îngrijire a copiilor colaborează cu centrele comunitare pentru a realiza programe specifice de abordare a comunităților marginalizate.

În alte state membre, cum ar fi Belgia, Finlanda, Suedia și Danemarca, accentul se pune pe accesul universal. În **Finlanda**, de exemplu, pentru serviciile subvenționate se respectă principiul universalității, prin care municipalitățile trebuie să ofere tuturor preșcolarilor un loc în structuri de îngrijire, indiferent dacă părinții lucrează sau nu. De asemenea, aceste servicii trebuie să fie adaptate și orarelor de lucru atipice ale părinților. Un proiect cofinanțat prin Fondul social european se axează pe serviciile de îngrijire a copiilor ai căror părinți lucrează în schimburi de noapte.

În Recomandarea Comisiei din 2013 privind „Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării” se demonstrează că asigurarea unor servicii de îngrijire a copiilor de înaltă calitate și abordabile financiar poate fi considerată un bun exemplu de strategie de investiții sociale avantajoase pentru ambele părți, deoarece stimulează dezvoltarea copiilor și totodată le permite părinților să desfășoare activități remunerate. În cele mai multe cazuri, veniturile fiscale suplimentare generate (pe tot parcursul vieții) prin creșterea participării părinților pe piața muncii sunt suficiente pentru acoperirea costului cu îngrijirea copiilor. Dacă nu sunt disponibile servicii de îngrijire de înaltă calitate la prețuri accesibile, costurile îngrijirii formale pentru doi copii pot, în unele țări, să ajungă la peste o cincime din venitul disponibil al unui cuplu cu venituri mici. În aprilie 2017, în cadrul pachetului privind pilonul social, Comisia⁴⁶ a reiterat importanța continuării activităților menite să rezolve această problemă.

Uneori apar inițiative locale în beneficiul anumitor grupuri defavorizate din punct de vedere social. O serie de orașe au adoptat strategii menite să satisfacă nevoile speciale ale acestora, iar ONG-ul Eurocities a adunat exemple de bune practici care pot fi folosite ca sursă de inspirație. Un exemplu este **Nantes**, un oraș din **Franța** care a adoptat conceptul de asigurare a unor servicii integrate de îngrijire a copiilor, în special pentru a întrerupe cercul vicios al defavorizării. În zonele mai sărace ale orașului se înființează servicii multifuncționale de îngrijire a copiilor, care oferă o serie de servicii de îngrijire. În afară de serviciile de îngrijire cu caracter regulat sau flexibil, există și îngrijire „de urgență”, de exemplu pentru părinții care trebuie să participe la un interviu de angajare.

De asemenea, unele state membre au introdus stimulente fiscale pentru întreprinderi, conexe cu asigurarea de servicii de îngrijire a copiilor angajaților. **Austria** prevede o deducere din venitul impozabil al întreprinderilor care oferă fie servicii interne de îngrijire a copiilor, fie prestații pentru angajați sub formă de servicii de îngrijire a copiilor⁴⁷; **Franța**, **Germania** și **Polonia** au o abordare similară. Italia a introdus recent modificări în politica de impozitare a primelor de productivitate în 2017, acestea putând fi în prezent transformate în măsuri de asistență socială din partea întreprinderilor pentru angajați⁴⁸. În **Franța** și **Regatul Unit**, angajatorii le pot oferi angajaților „tichete universale pentru servicii” (CESU) și, respectiv, „tichete pentru îngrijirea copiilor”, care pot fi utilizate pentru plata serviciilor de îngrijire a copiilor la domiciliu⁴⁹. În **Finlanda** există alte stimulente pentru compensarea costurilor suportate de angajatori pentru favorizarea echilibrului între viața profesională și cea privată, în cadrul sistemului de securitate socială pe bază de asigurări; în plus, dacă un angajator organizează servicii temporare de îngrijire pentru copilul bolnav al unui angajat, prestația pe care o primește angajatul nu este considerată venit impozabil (perioada maximă de prestație scutită de impozit pentru îngrijirea copilului este de patru zile pe boală).

5.6.3 Accesibilitatea serviciilor de îngrijire a copiilor

Accesul la serviciile de îngrijire a copiilor nu este asigurat numai prin existența structurilor formale, ci și prin caracteristicile specifice ale serviciilor, cum ar fi programul de funcționare, amplasarea și limbile vorbite, precum și accesul la mijloacele de transport. Din tabelul 4 reiese că, dintre motivele care împiedică utilizarea serviciilor formale de îngrijire a copiilor, **distanța** față de unitatea de îngrijire

⁴⁶ Documentul de lucru al serviciilor Comisiei intitulat „Bilanțul Recomandării din 2013 privind investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării”, SWD(2017) 258 final.

⁴⁷ În limita a 1 000 EUR pe copil și pe an, prestațiile acordate angajaților pentru îngrijirea copiilor sunt scutite de impozite și de contribuțiile la asigurările sociale.

⁴⁸ În acest caz există un plafon al valorii eligibile a investiției (deoarece aceasta este legată de primele de productivitate).

⁴⁹ În Regatul Unit, sistemul de tichete pentru îngrijirea copiilor oferă angajatorilor posibilitatea de a oferi tichete pentru servicii de îngrijire a copiilor (inclusiv tichete în schimbul unei reduceri a salariului angajatului – cunoscută drept „sacrificiu salarial”). Acest lucru poate afecta valoarea creditelor fiscale pe care le poate primi un angajat.

și **programul de funcționare** sunt mai puțin importante decât costul și disponibilitatea locurilor. În ceea ce privește distanța până la instituția de îngrijire a copiilor, 15 țări se situează peste media UE de 1,5 %, cele mai mari procentaje pentru acest motiv înregistrându-se în Lituania (9 %), România (6,7 %) și Slovacia (6,2 %). În **Portugalia**, în ultimii 15 ani fondurile structurale și de investiții europene au avut un rol esențial în extinderea infrastructurii de îngrijire a copiilor în zonele rurale; însă, la fel ca în multe alte țări, acest lucru a dus la apariția unor deficite în zonele urbane.

Nici programul de funcționare al unităților de îngrijire a copiilor nu răspunde pe deplin nevoilor în materie de îngrijire. Dintre cele 7 țări care se situează peste media UE de 2,5 %, procentajele sunt deosebit de ridicate în cazul Franței (5,3 %), al Finlandei (4,3 %), al Italiei (4,2 %) și al Spaniei (3,9 %).

Raportul Eurofound „Îngrijirea copiilor preșcolari: accesibilitatea și calitatea serviciilor”⁵⁰ arată că integrarea **copiilor cu nevoi speciale** în instituțiile de îngrijire poate fi îmbunătățită ca urmare a unor inițiative diverse. Calitatea serviciilor de îngrijire a copiilor depinde atât de decizia politică în acest sens, cât și de asigurarea unei finanțări durabile și suficiente a măsurilor favorabile incluziunii, printre care se numără asumarea, angajamentul și disponibilitatea educatorilor în acest sens, precum și de sprijinul administrativ pentru susținerea formării profesionale continue în materia metodelor incluzive. Predarea incluzivă și mediul favorabil incluziunii se bazează, de asemenea, pe comunicarea și cooperarea dintre autoritățile locale și instituțiile de îngrijire a copiilor, precum și pe cea dintre educatori și părinți. Pe lângă finanțare la nivel național, FSE oferă sprijin financiar și pentru proiecte favorabile incluziunii în instituțiile de îngrijire a copiilor. În **Polonia** a fost realizat un proiect cofinanțat prin FSE, denumit „copilașul”, care vizează dezvoltarea serviciilor formale de îngrijire a copiilor mai mici de 3 ani și care ia în considerare inclusiv nevoile specifice ale copiilor cu handicap.

5.6.4 Măsuri de îmbunătățire a calității

Lipsa calității serviciilor de îngrijire a copiilor poate constitui un obstacol pentru părinți și poate avea un impact negativ asupra utilizării serviciilor respective. Calitatea serviciilor depinde de numărul de copii din unități, de nivelul de profesionalism al cadrelor didactice și de programul de predare, precum și de standardele de calitate ale spațiilor, cum ar fi mediul fizic și igiena. Un cadru bine dezvoltat de asigurare a calității ar putea include măsuri precum utilizarea unui sistem de înregistrare și verificare pentru toți furnizorii înregistrați de servicii de îngrijire a copiilor, măsuri de sporire a profesionalizării personalului și de învățare pe tot parcursul vieții și măsuri de creștere a atractivității locurilor de muncă din sectorul serviciilor de îngrijire a copiilor, de exemplu prin asigurarea unor condiții bune de lucru.

În mai 2018, în propunerea sa de recomandare a Consiliului privind sistemele de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (ECEC), Comisia a prezentat un cadru cuprinzător de asigurare a calității sistemelor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (ECEC)⁵¹, bazat pe cinci principii: acces și abordabilitate financiară pentru toate familiile; calificare și dezvoltare continuă a forței de muncă; elaborarea programei de învățământ în spiritul valorilor pedagogiei holistice, cu participarea copiilor și a părinților; monitorizarea și evaluarea serviciilor și a structurilor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari; guvernanta și finanțare. Acest cadru a fost elaborat cu ajutorul experților în educație dintr-o serie de state membre. Scopul cadrului de asigurare a calității vizează consolidarea structurilor de îngrijire a copiilor și a preșcolariilor, în vederea asigurării unor servicii de educație și

⁵⁰ Raportul Eurofound (2015) „Îngrijirea copiilor preșcolari: accesibilitatea și calitatea serviciilor”, disponibil la adresa: <https://www.eurofound.europa.eu/ro/publications/report/2015/social-policies/early-childhood-care-accessibility-and-quality-of-services>.

⁵¹ Propunerea de recomandare a Consiliului privind sistemele de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (ECEC) și documentul de lucru al serviciilor Comisiei care o însoțește.

îngrijire de înaltă calitate, precum și a integrării copiilor din medii defavorizate și a celor cu nevoi speciale. De asemenea, cadrul vizează sporirea încrederii în structurile de îngrijire a copiilor, pentru a garanta posibilitatea reală a femeilor de a intra sau de a rămâne pe piața muncii atunci când au copii.

6. Concluzii: Atingerea țintelor stabilite la Barcelona – un reper în privința participării femeilor pe piața muncii și a îmbunătățirii echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților care lucrează

Obiectivele de la Barcelona, adoptate de Consiliul European în 2002, sunt încă de o importanță crucială în 2018. Obiectivele în materie de ocupare a forței de muncă nu au fost încă atinse în cazul femeilor, iar ratele de ocupare a forței de muncă prezintă în continuare inegalități considerabile între femei și bărbați. Numeroase dovezi arată că acest lucru are drept cauză principală responsabilitățile în materie de îngrijire. Obiectivele de la Barcelona rămân extrem de relevante pentru promovarea egalității de gen și constituie o parte importantă a Strategiei Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, în sensul creșterii participării femeilor pe piața muncii. Conform Pilonului european al drepturilor sociale, îngrijirea copiilor constituie un element esențial pentru echilibrul dintre viața profesională și viața privată a părinților care lucrează. Indicatorii privind ratele de îngrijire a copiilor sunt monitorizați în contextul semestrului european și sunt incluși în tabloul de bord social. Acolo unde este cazul, se direcționează finanțare prin fonduri structurale și de investiții europene în vederea remedierii deficiențelor din statele membre.

Ținta stabilită la Barcelona pentru copiii mai mici de 3 ani a fost în general atinsă în UE-28, întrucât 32,9 % dintre acești copii frecventează structuri de îngrijire. Această medie generală ascunde însă diferențe importante între statele membre. Deși în țări precum Malta, România, Estonia, Italia, Germania și Irlanda s-au înregistrat progrese considerabile, rezultatul general la nivelul UE este influențat foarte mult de rata atinsă de serviciile de îngrijire a copiilor în câteva dintre țările cu cele mai bune rezultate. În acest sens, 4 state membre depășesc 50 %: Danemarca, Țările de Jos, Suedia și Luxemburg, iar la polul opus se află ratele îngrijorătoare, de mai puțin de 10 %, înregistrate în Grecia, Polonia, Republica Cehă și Slovacia.

Ținta stabilită la Barcelona pentru copiii cu vârste între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie nu a fost încă atinsă. Cu toate acestea, rata înregistrează o evoluție ascendentă: aceasta a crescut de la 83 % în 2011 la 86,3 % ca medie la nivelul UE. O serie de state membre se situează în fruntea clasamentului și ating o țintă de peste 95 %: Belgia, Suedia, Danemarca și Spania. Au fost înregistrate progrese considerabile în România, Polonia, Malta, Luxemburg, Ungaria, Irlanda, Portugalia, Spania, Letonia și Lituania. Cele mai scăzute rate, adică mai puțin de 65 %, se regăsesc în Polonia, România, Grecia și Croația, care au rămas considerabil în urmă.

Disponibilitatea și gradul de utilizare ale serviciilor de îngrijire a copiilor sunt influențate de mai mulți factori. Un prim element important îl constituie dreptul legal de acces la aceste servicii, care există în majoritatea statelor membre, dar se acordă la vârste care variază foarte mult (fie de la sfârșitul concediului de maternitate al mamei, fie abia de la vârsta de 2,5 sau 3 ani, fie chiar înainte de a ajunge la vârsta de școlarizare obligatorie). Însă existența unui drept legal nu constituie neapărat o garanție deplină a faptului că statele membre oferă servicii formale de îngrijire.

În afară de dreptul legal, ceea ce îi influențează foarte mult pe părinți în sensul de a recurge la serviciile de îngrijire a copiilor sunt factori precum disponibilitatea, abordabilitatea financiară și calitatea înaltă. Costurile variază foarte mult de la un stat membru la altul și pot fi prohibitive în unele state membre, precum Irlanda. Costurile prohibitive nu afectează doar participarea femeilor pe piața forței de muncă, ci îi afectează în mod disproporționat și pe copiii proveniți din familii cu venituri mici. Este importantă și adaptabilitatea serviciilor la nevoile părinților, inclusiv distanța până la

structurile de îngrijire a copiilor și programul de funcționare adaptat orarelor de lucru și nevoilor conexe.

În plus, serviciile de îngrijire de înaltă calitate trebuie să aibă în vedere scopuri și valori de factură pedagogică și să asigure profesionalismul și dezvoltarea continuă a personalului responsabil de îngrijirea copiilor. Este esențial ca aceste elemente să fie monitorizate și evaluate; aceste aspecte sunt abordate în Propunerea Comisiei de recomandare a Consiliului privind sistemele de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari.

Comisia va continua să monitorizeze situația îngrijirii copiilor în cadrul semestrului european, în special în cazul statelor membre rămase în urmă, precum și să identifice în fiecare stat membru problemele specifice legate de disponibilitatea, abordabilitatea financiară și înalta calitate a îngrijirii. De asemenea, va continua să promoveze utilizarea fondurilor europene pentru a ajuta statele membre să depășească unele dintre dificultăți.

În plus, având în vedere atingerea la nivel general a celei dintâi dintre țintele stabilite la Barcelona și înregistrarea unor progrese importante în privința celei de-a doua, la care se adaugă atingerea la nivel general a țintei în materie de educație pentru 2020, este posibil să fi sosit timpul unei revizuirii a acestor ținte în urma unei consultări cu statele membre. Dacă ar fi realizată, o astfel de revizuire ar contribui la eforturile Uniunii Europene de încurajare a creșterii inteligente, durabile și favorabile incluziunii, în special la îndeplinirea obiectivului Strategiei Europa 2020 referitor la atingerea unei rate de ocupare a forței de muncă de 75 % și la crearea unei economii competitive și dinamice, bazate pe cunoaștere și pe un nivel ridicat de educație și formare la nivel național. În acest scop, trebuie abordate chestiuni precum impactul calității de părinte asupra încadrării în muncă a femeilor, nevoia de echilibru între viața profesională și viața privată a părinților care lucrează, consolidarea infrastructurilor existente de îngrijire a copiilor și creșterea în general a disponibilității unor servicii de înaltă calitate și abordabile financiar.